COLOCVIU STRATEGIC

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

Nr. 7 (LIV)
Iunie 2006

SECURITATEA COLECTIVĂ ÎN VIZIUNEA OSCE

Marian SANDU

CONCLUZII

- *Pentru prevenirea conflictelor, organizațiile de securitate colectivă, aşa cum este şi OSCE, iau măsuri de anticipare a conflictelor prin aprecierea probabilității ca unele evenimente să degenereze în manifestări violente. Aşadar, prevenirea conflictelor se poate face prin măsuri şi acțiuni ce se desfăşoară înainte ca diferendele dintre părți să intre în criză.*
- *Prevenirea conflictelor reprezintă o activitate complexă, cu participarea comunității internaționale/regionale printr-o cooperare strânsă între toate organizațiile şi instituțiile internaționale şi regionale de securitate colectivă. Este şi motivul pentru care OSCE a stabilit contacte permanente cu acestea la nivelul consultărilor politice şi misiunilor din zonele de conflict/criză.*

1. Ce este OSCE?

Instrumentele utilizate de OSCE pentru asigurarea securității colective (rezolvarea conflictelor şi a situațiilor de conflict potențial) sunt diverse, dar punerea lor în aplicare se face cu dificultate din anumite cauze printre care, cele amintite de Mircea Mureşan: “eficiența sarcinilor şi restrângerea posibilităților financiare, precum şi din obstrucția exercitată de unele state membre, prin folosirea dreptului de veto în adoptarea deciziilor importante.”[1] Organizația, forum general-european de dezbatere şi parteneriat în chestiuni de securitate, cooperare economică şi în domeniile dimensiunii umane, este în continuă schimbare şi adaptare la noile amenințări şi forme de conflict care, la rândul lor, sunt în permanentă transformare. În spațiul OSCE – instituție paneuropeană a celor 55 de state – se produc schimbări radicale, natura acestora fiind diversă.

Organizația securității regionale – din Europa până în America de Nord şi Asia Centrală – are la bază încrederea între statele-membre şi foloseşte negocierea şi dialogul politic în activitățile din teren.

Prin activitățile desfăşurate în domeniile politico-militar, umanitar, economic şi de mediu, Organizația a reuşit să participe "la transformarea societăților statelor-membre în comunități democratice, mai stabile, mai paşnice şi mai prospere".[2]

OSCE a cunoscut schimbări continue chiar de la început, când se numea CSCE (Conferința pentru Securitate şi Cooperare în Europa). În noiembrie 1990, Summit-ul CSCE de la Paris a adoptat Tratatul privind reducerea armelor convenționale în Europa, Declarația statelor membre ale NATO şi ale Tratatului de la Varşovia privind nerecurgerea la forță şi la amenințarea cu forța şi Acordul asupra unui pachet de măsuri de creştere a încrederii şi securității.

Principalele instrumente ale instituției paneuropene: Carta de la Paris pentru o nouă Europă, Actul final de la Helsinki şi Carta de Securitate Europeană din 1999 – au impulsionat acțiunile organizației pentru consolidarea păcii în Europa şi în special pentru respectarea drepturilor omului. Crearea unor organisme ale OSCE, cum ar fi, de exemplu, Centrul pentru Prevenirea Conflictelor, Biroul pentru Alegeri Libere, Înaltul Comisariat pentru Minorități Naționale şi Forumul de Cooperare în domeniul Securității, a contribuit la luarea unor măsuri de întărire a securității şi stabilității în spațiul OSCE.

Organizația reprezintă o grupare interguvernamentală transatlantică, care are rolul de prevenire a conflictelor şi de management al crizelor post conflictuale şi care se adaptează la provocările noului secol şi mileniu. Ea acordă ajutor statelor-membre care au probleme de securitate, economice şi politico-militare, precum şi de guvernare. Totodată, OSCE şi-a asumat un rol important în coordonarea acțiunilor tuturor statelor-membre la lupta împotriva terorismului internațional.

Sub auspiciile OSCE se desfăşoară eforturi comune, în cadrul Pactului de stabilitate pentru Europa de Sud-Est, pentru stabilizarea regiunii Balcanilor, prin controlul armamentelor şi dezvoltarea unor inițiative de stăpânire a armamentelor şi dezarmare a regiunii.[3]

La Maastricht, în 2003, a avut loc Reuniunea ministerială care a luat decizia adoptării Strategiei OSCE cu privire la amenințările la adresa securității şi stabilității în secolul XXI, ceea ce arată că amenințările politico-militare preocupă toate statele participante ce consideră că aceasta este o sarcină-cheie a organizației.

Comandorul Marian SANDU este licențiat în Drept şi Relații Internaționale al Universității Bucureşti, şef de birou în SMG, absolvent al Colegiului Național de Apărare şi al cursului postuniversitar Joint Staff organizat de Centrul Regional de Pregătire PfP, doctorand în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I". A participat la numeroase colocvii şi simpozioane, manifestând preocupări pentru domeniul securității şi apărării naționale în contextul integrării Armatei în structurile euro-atlantice şi aderării depline a României la Uniunea Europeană.

2. Natura ameninţărilor din spaţiul OSCE

Se poate aprecia că natura ameninţărilor şi a formelor de conflict din spaţiul OSCE sunt determinate de:

- aspecte economico-financiare (întârzieri economice, dezechilibre, crize, instabilitate economico-financiară, dependendenţa de resurse economice externe);
- condiţionări istorice;
- determinări politice (absenţa unor oameni politici credibili, a unor politici statale coerente, politicile confuze, mediocre);
- probleme sociale (neasigurarea accesului la drepturile sociale, lipsa unor standarde minime, discriminare sau tratament inadecvat, intoleranţă);
- aspecte culturale (contradicţiile dintre culturi şi religii duc la conflicte armate);
- modificări grave ale mediului (cu impact puternic asupra acestuia);
- probleme de factură teroristă (instabilitate transnaţională provocată de forţe locale, de natură religios-extremistă, atentate teroriste majore);
- proliferarea armelor şi tehnologiilor ADM;
- virulenţa crimei organizate transfrontaliere;
- implicaţiile imigraţiei ilegale;
- achiziţia instrumentelor violente radicale de către grupuri sau indivizi, ca produs al globalizării;
- combinarea unora dintre elementele prezentate mai sus.

3. Misiunile OSCE

Urmare a existenţei unor conflicte active sau îngheţate şi a unor stări postconflict, în prezent, în spaţiul propriu, OSCE are în curs de desfăşurare următoarele misiuni: misiunea din Skopje, ce ajută la prevenirea tensiunilor şi conflictelor, creşterea transparenţei şi independenţei sistemului judiciar; misiunea din Georgia, care sprijină negocierile vizând o reglementare paşnică a conflictelor din Osetia şi Abhazia (are din 1999 mandat pentru supravegherea mişcărilor frontaliere dintre Georgia şi Cecenia, din 2001, asupra conflictului cu Inguşetia, iar din 2003, pentru conflictul cu Daghestanul); misiunea din R. Moldova, care vizează reglementarea politică a conflictului transnistrean; Centrul OSCE de la Duşanbe, ex-misiune a OSCE în Tadjikistan (intrat în funcţiune în 1994), însărcinat să susţină dezvoltarea unui cadru legal şi a unor instituţii democratice în respectul drepturilor omului; misiunea din Bosnia-Herţegovina, care contribuie, în prezent, la consolidarea democraţiei şi a statului de drept în Bosnia-Herţegovina; misiunea de la Croaţia, începută în 1996, pentru a furniza asistenţă şi expertiză autorităţilor croate la toate nivelurile, extinsă, azi, asupra reformei legislaţiei croate şi aplicării acordurilor şi angajamentelor financiare ale statului croat; misiunea din Kosovo, ce sprijină Administraţia interimară a ONU în funcţionarea democratică a instituţiilor statului şi în promovarea drepturilor omului şi aplicarea legii; misiunea din Serbia şi Muntenegru, care furnizează asistenţă şi expertiză autorităţilor în implementarea legislaţiei şi justiţiei,

monitorizează funcționarea şi dezvoltarea democratică a instituțiilor, proceselor şi mecanismelor.

OSCE este prezentă, de asemenea, în Albania, la Taşkent (Uzbekistan), Minsk (Bielorusia), la Alma-Ata (Kazahstan), la Şahabad (Turkmenistan), la Bişkek (Kirgizstan), în Ucraina, la Erevan (Armenia) şi la Baku (Azerbaidjan).

Pentru prevenirea conflictelor şi rezolvarea conflictelor şi a situațiilor cu potențial de conflict, OSCE foloseşte o gamă largă de instrumente şi anume[4]: misiuni pentru strângerea datelor şi misiuni ale raportorilor; misiuni ale reprezentanților personali ai Preşedintelui OSCE cu mandat precis în domeniul prevenirii conflictelor şi gestionării crizelor; misiunea unor comitete ad-hoc de consiliere a Preşedinției organizației cu privire la prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor şi rezolvarea disputelor; operații de menținere a păcii; mecanisme pentru rezolvarea paşnică a conflictelor (proceduri care facilitează contactul direct şi oportun între părțile aflate în conflict) etc.

În arealul OSCE, conflictele au luat forma atipică a confruntărilor etnice, interne, cu implicarea unor actori nonstatali şi folosirea armamentelor acumulate în spațiul ex-iugoslav, în regiunea Mării Negre, a Caucazului şi a Asiei Centrale, care au condus la intensificarea spiralei violenței.

Pe teritoriul Republicii Moldova există un conflict special, în Transnistria, datorită Federației Ruse, care menține trupe, armament şi muniții, precum şi o administrație ilegală şi separatistă, în ciuda demersurilor organizațiilor internaționale de securitate. Acesta este un conflict de generația a treia, în care se confruntă autoritățile legitime ale statului cu o rețea de criminalitate organizată, sprijinită de o armată străină (rusă) sub paravanul separării părților aflate în conflict, dar, de facto, pentru a ține partea separatiştilor. În spațiul OSCE există pericolul utilizării armei nucleare (de state precum Pakistan, Iran şi Coreea de Nord) şi a armelor biologice şi chimice (de către actori nonstatali), ca instrumente de disuasiune.

Globalizarea comerțului permite teroriştilor să obțină relativ uşor materiale şi tehnologiile necesare fabricării armelor de distrugere în masă (ADM) şi a vectorilor acestora. Exportul armamentelor clasice şi ADM şi a tehnologiilor nucleare în spațiul OSCE reprezintă o amenințare la adresa statelor membre şi a întregii lumi. De aceea, acțiunile OSCE, declanşate în 1972, trebuie continuate pentru asigurarea transparenței forțelor armate din spațiul OSCE, previzibilității acțiunilor militare şi reducerii riscurilor acțiunilor militare neprevăzute. La acestea trebuie adăugate şi măsurile de încredere şi de securitate, cum ar fi schimbul de informații militare, declararea prealabilă şi observarea activităților militare, vizite mutuale, mecanismele de verificare, regulile de cooperare în caz de criză şi realizarea rețelei de informare electronică acoperind întreaga arie a OSCE.[5]

Conflictele din Kosovo, Transnistria, Nagorno-Karabah, Abhazia şi Osetia de Sud reprezintă, în fond, conflicte de joasă intensitate aflate în stare latentă sau în fază "înghețată". Ele s-au declanşat datorită slăbiciunii acelor state mici, cu insuficientă capacitate de apărare şi dorinței Federației Ruse de a instaura protectoratul asupra acelor zone, secesiunii unor provincii, prezenței trupelor, armamentelor şi munițiilor unor armate străine (în special ruseşti) pe teritoriul unor state, furnizării ajutorului militar secesioniştilor, proliferării crimei organizate, traficului de armament, droguri, carne vie, activităților teroriste etc.[6]

4. Acțiunile recente întreprinse de OSCE

Pentru prevenirea conflictelor şi rezolvarea paşnică a acestora sunt necesare soluții politice, prin coordonarea acțiunilor tuturor statelor OSCE, în conformitate cu prevederile Cartei Europene a Securității, adoptată în anul 1999 la summit-ul organizației de la Istanbul. Recent, la 16 mai 2005, a avut loc la Varşovia Summit-ul Consiliului Europei, care a decis ca OSCE, Consiliul Europei şi UE să coopereze în zonele de interes comun, în lupta împotriva terorismului, împotriva traficanților de ființe umane şi pentru protecția minorităților în spațiul OSCE.

Rusia a dezlănțuit "războiul gazelor naturale" împotriva statelor din Europa de Sud-Est şi din Occident pentru a le determina să accepte politică dusă de Moscova şi condițiile impuse de aceasta. Ca urmare, OSCE trebuie să se implice mai eficace în lupta pentru controlul petrolului şi a gazelor naturale din Marea Caspică şi al magistralelor de transport care traversează Marea Neagră, precum şi în conflictele din Caucazul de Sud.

"Cheia succesului demersurilor sale de securitate va consta în angajarea fermă a structurilor proprii în tratarea atotcuprinzătoare a securității (militară, politică, economică şi umană), atragerea la aceste eforturi a tuturor statelor, aplicarea consecventă a principiilor, normelor, valorilor şi standardelor comune, ca şi a unor instrumente, mecanisme şi experiență unică în domeniul diplomației preventive"[7].

La summit-ul ministerial al OSCE, care a avut loc la Ljubljana, în anul 2005, Federația Rusă a propus o reformă imediată a organizației, întrucât consideră că OSCE s-a transformat într-un instrument destinat să servească interesele unui grup restrâns de membri şi, de asemenea, nu doreşte să-şi îndeplinească angajamentele pe care şi le-a asumat la Istanbul.[8]

Activitățile OSCE pot fi mai eficiente în cazul cooperării dintre organizațiile internaționale şi regionale de securitate (ONU, NATO, UE şi OSCE).

"Într-o lume în care amenințările, piața şi media au o dimensiune planetară – se subliniază în Strategia de securitate europeană -, securitatea şi prosperitatea noastră depind din ce în ce mai mult de existența unui sistem multilateral eficace. Avem ca obiectiv să construim o societate internațională mai puternică, instituții internaționale care să funcționeze bine şi o ordine internațională fondată pe un ansamblu de reguli".[9]

În condițiile în care mediul de securitate european de la începutul secolului XXI se impune cu stringență, există o strânsă cooperare între toate organizațiile internaționale şi regionale de securitate. Ca urmare, OSCE a stabilit numeroase contacte cu acestea la nivelul consultărilor politice şi misiunilor desfăşurate în zonele de conflict/criză, în scopul celei mai bune cooperări şi coordonări între statele membre şi organizațiile europene şi internaționale (ONU, UE şi NATO). OSCE acționează şi în parteneriat cu toate organizațiile şi instituțiile pentru a răspunde tuturor provocărilor şi amenințărilor la adresa securității colective europene.

NOTE:
1. Mircea MUREŞAN, Simona MALEŞCU, *Ameninţări şi conflicte în spaţiul OSCE*, Revista Impact Strategic nr.1/2006, Universitatea Naţională de Apărare „Carol I”, Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, p.10.
2. Ibidem, p.10
3. Ion COŞCODARU, Visarion NEAGOE, *Un vis în devenire: Europa unită*, Editura Axioma Edit, Bucureşti,2002, p.91.
4. Mircea MUREŞAN, Simona MALEŞCU, *op.cit*., pp.11-12.
5. Ibidem, p.12
6. Ibidem, p.12
7. Ibidem, p.15
8. Ibidem, p.16
9. Une Europe sure dans un monde meilleur, *Strategie européenne de securite*, p.17, www.iss-eu.org.

PROPUNERI

OSCE trebuie să se adapteze continuu, eficient şi eficace la întreaga gamă de pericole şi ameninţări specifice primului deceniu al secolului XXI şi să-şi asume noi responsabilităţi pentru prevenirea şi combaterea terorismului. Totodată, sunt necesare unele măsuri integrate printr-o coooperare mai eficientă a OSCE cu alte organizaţii de securitate colectivă şi acţiuni de îmbunătăţire a tratatelor pentru creşterea încrederii şi securităţii implementate de OSCE.

Pentru anticiparea conflictelor/crizelor, OSCE trebuie să ia măsuri imediate, de creştere a eficacităţii sistemului său informaţional, care să furnizeze date privind modul de desfăşurare a evenimentelor (abuzuri semnalate în respectarea drepturilor omului, conflicte/crize de frontiere, deplasări ale refugiaţilor, proasta guvernare a unor regimuri, crize, conflicte, războaie etc.).

OSCE trebuie să ia măsuri oportune de prevenire a conflictelor prin acţiuni diplomatice de determinare a părţilor să înceapă sau să continue negocierile/tratativele şi să nu treacă la ameninţări sau la folosirea forţei. Toate aceste măsuri trebuie puse în aplicare rapid, înainte de a se da frâu liber violenţei.

OSCE trebuie să se implice mai eficace în lupta pentru controlul petrolului şi a gazelor naturale din Marea Caspică şi al magistralelor de transport care traversează Marea Neagră, precum şi în conflictele din Caucazul de Sud.

COLOCVIU STRATEGIC este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce include rezumate ale temelor de cercetare ştiinţifică, conferinţelor, simpozioanelor, seminariilor, meselor rotunde, opinii şi puncte de vedere ale unor personalităţi din armată şi societate, din ţară şi străinătate, implicate în cercetarea ştiinţifică din domeniul securităţii.

Publicaţie realizată cu sprijinul Editurii şi Tipografiei
Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I”
Tehnoredactare computerizată: Marioara BĂJENARU
Supliment al revistei *IMPACT STRATEGIC*
ISSN: 1841-7396; B: 141/1593/06

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 319.56.04, Fax 319.55.93
e-mail: cssas@unap.ro
http://cssas.unap.ro